C/2024/878

6.2.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Krovno mnenje Poziv k modremu dogovoru EU

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/878)

Poročevalci: **Kinga JOÓ**
Florian MARIN
Paul RÜBIG
Soporočevalec: **Péter OLAJOS**

Sklep plenarne skupščine	25. 1. 2023
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji
Datum sprejetja na seji CCMI	26. 9. 2023
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	26. 10. 2023
Plenarno zasedanje št.	582
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	176/0/1

Mnenje temelji na devetih mnenjih Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO) za različne sektorje, ki so del svežnja o modrem dogovoru ([1]), saj boj proti pomanjkanju vode še ni bil deležen vse politične pozornosti, ki si jo zasluži.

1. **Izzivi v zvezi z vodo**

1.1 „Vodni stres“, tj. neskladje med povpraševanjem po vodi in njeno ponudbo, je v Evropi velika težava, ki se še povečuje. Leta 2010 je Generalna skupščina ZN sicer izrecno priznala človekovo pravico do vode in sanitarne oskrbe, vendar 2,2 milijarde ljudi po svetu še vedno nima dostopa do pitne vode iz virov, ki se varno upravljajo ([2]). Po podatkih Evropske agencije za okolje (EEA) vodni stres v povprečnem letu prizadene približno 20 % Evrope in 30 % Evropejcev. Evropa mora hitro postati družba, ki pametno ravna z vodo. Če ne bomo ukrepali, bo vodna revščina prizadela vse večje dele družb širom sveta, kar bo imelo daljnosežne posledice za gospodarsko, socialno in politično stabilnost.

2. **Zakaj poziv k modremu dogovoru EU**

2.1 Dostop do kakovostne in cenovno dostopne vode ter sanitarne oskrbe je temeljna pravica, zato je nesprejemljivo, da nekateri ljudje v EU še vedno nimajo dostopa do njiju.

2.2 EU je vzpostavila pravne okvire in razvila pobude za zaščito vodnih virov. Vendar številni cilji niso bili doseženi zaradi neustreznega financiranja, počasnega izvajanja in nezadostnega vključevanja okoljskih ciljev v sektorske politike. Od

([1]) REX/570 – Vodna politika: med dezertifikacijo in zagotavljanjem varnosti – čas za modro diplomacijo (še ni objavljeno v UL), UL C 349, 29.9.2023, str. 74, UL C 349, 29.9.2023, str. 60, UL C 146, 27.4.2023, str. 35, UL C 146, 27.4.2023, str. 41, UL C 349, 29.9.2023, str. 80, UL C 49, 29.9.2023, str. 50, UL C 349, 29.9.2023, str. 87, UL C 349, 29.9.2023, str. 18.

([2]) Voda in sanitarna oskrba, Oddelek za ekonomske in socialne zadeve, Organizacija združenih narodov.

17 ciljev trajnostnega razvoja se dva nanašata na vodo. EU je dosegla le zmeren napredek pri doseganju cilja trajnostnega razvoja št. 14 *življenje v vodi* ([3]). Kar zadeva cilj št. 6 *čista voda in sanitarna ureditev*, so trendi v zvezi s kakovostjo vode v EU negativni, koncentracija nekaterih onesnaževal v površinskih in podzemnih vodah pa narašča.

2.3 Konferenca ZN o vodi 2023 je pozvala k prelomnim zavezam za uresničitev akcijske agende za vodo ([4]). Poleg tega je Evropski svet priznal „potrebo po okrepljenem ukrepanju v EU in na svetovni ravni na področju voda“ ter poudaril „pomen strateškega pristopa EU k vodni varnosti“ ([5]). Evropski parlament je pozval Evropsko komisijo, naj hitro oblikuje smernice za upravljanje nadnacionalnih skupnih povodij in zagotovi uravnoteženo prednostno razvrstitev med rabami vode ([6]).

2.4 Obstoječa orodja za reševanje izzivov na področju vode ostajajo razdrobljena, cilji v zvezi z vodo pa niso dobro vključeni v vse politike EU. Glede na izzive, s katerimi se soočamo, je EESO oktobra 2022 izbral vodo kot horizontalno prednostno nalogo za leto 2023. Odbor meni, da je vodna kriza realnost, vendar še lahko ukrepamo. Potrebne so občutne spremembe, saj sedanji okvir politike EU ne ustreza svojemu namenu in ga je treba posodobiti z enako odločnostjo, kakor se je EU z zelenim dogovorom lotila reševanja podnebne krize. EESO poziva, naj pristojni za vodo na ravni EU ter nacionalni in regionalni ravni jasno prevzamejo vodilno vlogo. Evropsko komisijo poziva, naj začne vodo prednostno obravnavati in modri dogovor EU predlaga kot samostojno strateško prednostno nalogo, ki bo enakovredna evropskemu zelenemu dogovoru.

2.5 Modri dogovor EU se mora v celoti dopolnjevati z evropskim zelenim dogovorom in cilji trajnostnega razvoja ter ustvarjati sinergije z njimi.

2.6 Posledice sedanje in prihodnje vodne krize bo mogoče obravnavati in blažiti le z ustreznim upravljanjem vodnih virov. Kar zadeva sladko vodo, vključno s podzemno, se EESO zavzema za pristop na podlagi povodja, ki bi vključeval vse ustrezne deležnike. Obstoječe pobude za čezmejno sodelovanje na področju povodij bi bilo treba dodatno poglobiti, razviti in financirati.

2.7 Model upravljanja voda bi moral temeljiti na hierarhičnih pristojnostih, ki omogočajo obravnavo različnih interesov držav članic v zvezi z vodo v popolni sinergiji s cilji EU, reševanje konfliktov zaradi vode, zagotavljanje komplementarnosti med mesti in podeželjem ter povečanje zmogljivosti spremljanja.

2.8 Vzpostaviti bi bilo treba posvetovalno platformo deležnikov EU za izmenjavo najboljših praks, razvoj posebnih standardov za kakovost vode in rabo vode v kmetijstvu in industriji ter spodbujanje partnerstev in krožnega gospodarstva. Platforma bi povezovala deležnike in bi jo skupaj upravljali EESO, Evropska komisija, Evropski parlament in Evropski odbor regij.

2.9 Ustanovitev evropskega centra za vodo, ki bi bil mednarodne narave, lahko pomaga tako državam članicam kot drugim državam, tudi tistim v evropskem sosedstvu in širše. Ta center bi moral promovirati zglede izjemnega sodelovanja in ponujati politična priporočila za doseganje ciljev politike modrega dogovora. EESO poziva k uvedbi funkcije podpredsednika Komisije, pristojnega izključno za vodni resor.

2.10 Bistveno je imeti pregledne, lahko dostopne, interoperabilne, javno dostopne in zanesljive podatke, ki bi obsegali vse od podatkov na ravni podjetij do podatkov navzgor po proizvodni verigi, v skladu s pravicami industrijske lastnine. Za razširitev modrega dogovora moramo poznati stanje vodne infrastrukture ter razpoložljivost storitev oskrbe z vodo in sanitarne oskrbe v vsaki državi članici. EESO priporoča, naj Komisija spodbuja države članice k vzpostavitvi takšnih sistemov zbiranja podatkov in izmenjavi podatkov na ravni povodij.

([3]) *Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context* (Trajnostni razvoj v Evropski uniji – poročilo o spremljanju napredka v zvezi s cilji trajnostnega razvoja v kontekstu EU), Eurostat, izdaja za leto 2023.

([4]) „Bring the Water Action Agenda to Life“, Secretary-General Urges Conference, Calling for Game-Changing Commitments on World's Most Important Resource (Generalni sekretar zahteval, naj konferenca oživi akcijsko agendo za vodo, in pozval k prelomnim zavezam glede najpomembnejšega vira na svetu), služba za medije ZN.

([5]) Zasedanje Evropskega sveta (23. marec 2023) – sklepi.

([6]) Posledice suše, požarov in drugih ekstremnih vremenskih pojavov: povečanje prizadevanj EU za boj proti podnebnim spremembam, resolucija EP z dne 15. septembra 2022.

2.11 Eurostat in OECD bi morala s pomočjo nacionalnih statističnih uradov vsako leto od komunalnih služb pridobiti tudi zbirne podatke o pitni in odpadni vodi. Ker imajo statistični uradi držav članic na voljo več podatkov v zvezi z vodo, EESO priporoča razvoj skupne metodologije na širši osnovi, ki bi omogočala zbiranje ustreznejših podatkov na ravni EU. EESO poziva, naj podatki o učinkoviti rabi vode zajemajo vse dobavitelje vode, ki na dan dobavijo najmanj 10 000 m^3 vode ali oskrbujejo najmanj 5 000 ljudi.

3. **Dostop do čiste in cenovno dostopne vode ter sanitarne oskrbe**

3.1 Vodna revščina je prisotna v EU, čeprav je položaj Unije v svetovnem merilu razmeroma ugoden. Medtem ko vodna revščina prizadene predvsem ranljive družbene skupine, je veliko večji delež prebivalstva EU izpostavljen vodnemu stresu.

3.2 EESO poziva Evropsko komisijo in države članice, naj obravnavajo vodno revščino, s čimer bi tudi izpolnile načelo št. 20 evropskega stebra socialnih pravic. Voda, sanitarna oskrba in higienske storitve bi morale biti trajnostne, pravične, učinkovite, kakovostne in cenovno dostopne za vse v EU. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti ranljivim družbenim skupinam in marginaliziranim skupnostim. Pri razvoju infrastrukture bi bilo treba posebej upoštevati lastnike nepremičnin s skromnimi sredstvi ter socialno prikrajšane mestne in podeželske soseske z dolgotrajnimi potrebami po prenovi in vzpostavitvi infrastrukture. EESO predlaga spodbujanje skupnega pristopa k razumevanju vodne revščine na ravni EU in razvoj celovite opredelitve vodne revščine.

3.3 EESO poziva Komisijo, naj pripravi pregled ukrepov, ki jih države članice izvajajo v zvezi z dostopom do vode in sanitarne oskrbe ter njuno cenovno dostopnostjo, zlasti z vidika ranljivih potrošnikov. Na podlagi tega pregleda bi bilo treba oblikovati skupne smernice za države članice, s katerimi bi zagotovili, da nobeno gospodinjstvo v ranljivem položaju ne bi ostalo brez oskrbe z vodo.

3.4 Ukrepi bi morali združevati instrumente socialne politike, ukrepe stanovanjske politike in posebne pobude v zvezi z vodo, sanitarno oskrbo in higienskimi storitvami. Financiranje takih ukrepov bi moralo temeljiti na načelu solidarnosti; poleg javnega bi bilo treba preučiti tudi inovativne oblike financiranja, npr. pregledna namenska sredstva, ki bi se upoštevala v računih za vodo. EESO predlaga, naj bosta kakovostna in cenovno dostopna oskrba z vodo in sanitarna oskrba jasno urejeni kot obveznost, da nihče ne bo zapostavljen.

3.5 Ker je voda javna dobrina, EESO poziva k izvajanju načela splošnega dostopa do vode, sanitarne oskrbe in higienskih storitev za vse prebivalce EU po dostopni ceni. Poudarja, da obstaja široko soglasje, da javni organi lahko zagotovijo splošni dostop do vode in kanalizacijskih sistemov po dostopni ceni in ob ustreznih standardih kakovosti. Poleg tega poziva, naj se vsem državljanom EU omogoči prost dostop do pitne vode prek pitnikov in vodnih virov, dostopnih na javnih mestih, v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta (EU) 2020/2184 ([7]).

4. **Trajnostna in odporna vodna infrastruktura**

4.1 Potrebna je dolgoročna strategija za povečanje odpornosti na pomanjkanje vode, ki bo upoštevala regionalne podnebne posebnosti in industrijske značilnosti. EESO poziva k usklajeni zakonodaji v vseh državah članicah, da bi vzpostavili mehanizem EU za shranjevanje vode v deževnih obdobjih. To bi bilo mogoče doseči z gradnjo rezervoarjev in sistemov za napajanje podzemnih vodonosnikov ali z zmanjšanjem pozidave tal za povečanje skladiščne zmogljivosti tal, predvsem pa s povečanjem pogozdovanja in vlaganjem v sonaravne rešitve, kot so „mesta spužve“.

4.2 Vse države članice bi morale voditi register načrpane površinske in podzemne vode ter shranjene površinske vode. EESO pozdravlja odločitev Komisije, da v okviru prenove direktive o pitni vodi ([8]) zagotovi čim večje zmanjšanje izgub vode v vodovodih. Poziva k temeljiti in takojšnji oceni podzemnih kanalizacijskih sistemov v vseh državah članicah in

([7]) Direktiva (EU) 2020/2184 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2020 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi (UL L 435, 23.12.2020, str. 1).
([8]) UL L 435, 23.12.2020, str. 1.

k evidentiranju vodnih virov in naložb v vseh državah članicah, da bi zbrali posodobljene informacije o stanju sedanje vodne infrastrukture ter opredelili nujne naložbene potrebe. Obvezno postopno znižanje ciljev na ravni držav članic bi se moralo odraziti tudi v izboljšanju infrastrukturnega indeksa izgub.

4.3 Znatno bi bilo treba zmanjšati izgube vode zaradi uhajanja iz omrežij in trošenja vode v kmetijstvu, industriji ali turizmu. EESO poudarja, da je treba obravnavati vprašanje vodnih izgub z dajanjem prednosti stalnemu vzdrževanju, s katerim bi znatno zmanjšali uhajanje vode, in z izboljšanjem raziskav naprednih tehnologij za odkrivanje uhajanja.

4.4 Pri prizadevanjih za doseganje podnebne nevtralnosti industrije bi bilo treba upoštevati tudi industrijske emisije v vodo, škodljive vplive na zdravje ljudi in s tem povezane družbene stroške, zato EESO poziva k razvoju posebnih standardov za kakovost vode in njeno rabo v različnih gospodarskih sektorjih. To bi bilo mogoče doseči z vzpostavitvijo posvetovalne platforme deležnikov EU. Gospodarjenje z vodo, tako zasebno kot javno, bi moralo prebivalstvu zagotoviti splošen dostop do vode, pri čemer bi bilo treba na prvo mesto postaviti človeške potrebe in ohraniti konkurenčen dostop do vode za javni sektor, kmetijstvo in industrijo. EESO poudarja, da zeleni prehod ne bi smel obremeniti vodnih virov, in poziva k prilagojenim rešitvam v zvezi s tem.

4.5 EESO predlaga, da se pravice do odvzema, dovoljenja, licence, pogodbene pravice in absolutno lastništvo skrbno spremljajo in bolje regulirajo, da bi preprečili njihovo izkoriščanje v komercialne namene, potrebna pa so tudi omejevalna pravila, da se vodni viri EU obvarujejo pred tem, da bi se z njimi okoristili deležniki iz tretjih držav. Za take licence in dovoljenja, izdana v komercialne namene, bi moral veljati poseben regulativni okvir, ki je pregleden in trajnosten ter vodo obravnava kot skupno dobro. V posebnih okoliščinah, kot so krize ali suše, bi morale imeti javne ustanove zaradi varovanja javnega zdravja in dobrega počutja državljanov EU pravico, da bi od zasebnega sektorja ponovno pridobile pravice do rabe vode v zameno za pravično nadomestilo. Kadar nastopi vodna kriza, morajo imeti ljudje in njihove temeljne človeške potrebe prednost.

4.6 Modri prehod pomeni postopno opuščanje procesov, ki so negospodarni z vidika vode, ter iskanje konkretnih rešitev za delavce in območja v sodelovanju z deležniki. EESO poudarja, da so za zagotavljanje razpoložljivosti usposobljene delovne sile in specializiranih delavcev ter ohranjanje konkurenčnosti evropskih podjetij potrebni posebni ukrepi na vseh ravneh. Poziva k medsektorskemu načrtu za vodo in k naložbam v delovne pogoje, kakovostna delovna mesta in usposabljanje, zlasti za mlajšo generacijo. Strokovno znanje in izkušnje na področju postopkov varčevanja z vodo bodo v prihodnosti ključna kompetenca in glavni kazalnik uspešnosti za industrijo. Potrebne so sistematične raziskave zahtev za osebje v vodnem sektorju, vključno s potrebnimi kvalifikacijami, razvojem delovne sile ter zdravjem in varnostjo pri delu. EESO poziva Komisijo, naj začne zakonodajni postopek za oblikovanje nove skupnosti znanja in inovacij za vodo v okviru Evropskega inštituta za tehnologijo (EIT) in okrepi pristop, ki temelji na petih misijah.

5. **Trajnostna raba in poraba vode ter spodbujanje novih priložnosti**

5.1 Vsi uporabniki vode v EU, vključno s kmetijstvom, industrijo, gospodinjstvi in javnimi upravami, bi morali sprejeti trajnostne prakse za zmanjšanje porabe vode. Prav tako bi jih bilo treba spodbujati, da se opremijo z napravami, ki jim bodo pomagale doseči bolj trajnostno rabo in porabo vode. Bistveno je, da kmetijstvo in industrija nosita družbene stroške vode, ki jo porabita, in emisij, ki jih povzročita, saj bo to privedlo do bolj trajnostnih praks. Tudi dekontaminacija bi morala biti stalna prednostna naloga.

5.2 Evropa ima priložnost pretvoriti izzive, povezane z vodo, v nove možnosti za tehnološki razvoj, družbeni napredek, nova znanja in spretnosti ter poslovno rast, s čimer bi na koncu dosegla odporno gospodarstvo z vodno varnostjo, možnostmi za polno in produktivno zaposlitev ter kakovostnimi delovnimi mesti za vse. EU mora zato postati vodilna v svetu na področju razvoja, proizvodnje in uporabe tehnologij za gospodarno rabo vode ter svetovno znana kot območje proizvodnje z majhnim vodnim odtisom. Bistvene bodo strukturirane naložbe v raziskave in razvoj ter upravljanje, znanja in spretnosti na področju vodne industrije.

5.3 Uspešno uvajanje tehnologij za gospodarno rabo vode v industriji in na drugih področjih je bistveno za uspeh trajnostne vodne politike EU. Te tehnologije tvorijo industrijski sektor, ki je del področja čistih tehnologij, zato bi morale biti energetsko učinkovite tudi tehnologije za gospodarno rabo vode. Ker je čista tehnologija poseben industrijski ekosistem, EESO predlaga, da se v naslednjih dveh letih zanj oblikuje načrt prehoda z ambicioznimi, a realističnimi cilji, vključno z načrtom za upravljanje ter znanja in spretnosti.

5.4 EESO poziva k jasnemu razlikovanju po vrsti porabljene vode (podzemna voda, površinska voda, ponovno uporabljena voda itd.) ter vplivu na biotsko raznovrstnost in okolje. Poziva tudi k spodbudam za ponovno uporabo vode za vse vrste potrošnikov in k prehodu na krožno vodno gospodarstvo. Nadomestitev pitne vode z nekonvencionalnimi vodnimi viri bi morala postati pravilo (npr., kadar je to mogoče, uporaba zbrane deževnice za zalivanje vrtov, pranje avtomobilov itd.).

5.5 V skladu z Uredbo (EU) št. 691/2011 Evropskega parlamenta in Sveta ([9]) o evropskih okoljsko-ekonomskih računih je vzpostavitev vodnega računa prostovoljna. Ker bi le obvezen vodni račun omogočil pregled porabe vode v celotnem gospodarstvu in njegovih sektorjih po vsej EU, EESO priporoča, naj Komisija uvede obvezno vodenje vodnih računov.

5.6 Vse sheme skupne kmetijske politike (SKP) bi morale vključevati obveznosti za kmete glede trajnostne in gospodarne rabe vode ter spodbujati trajnostno in učinkovito gospodarjenje z vodo, pri čemer bi morala imeti vsaka država članica kazalnike za spremljanje napredka na tem področju. SKP in drugi skladi EU bi morali prispevati k razvoju novih namakalnih struktur, pri čemer bi se bilo treba izogibati podpiranju stanja, ki je v nasprotju s cilji okvirne direktive o vodah.

5.7 Sodobni mehanizmi ukrepanja in odločanja lahko delujejo le na podlagi stalnega merjenja in zbiranja podatkov o vodnih tokovih in rabi vode z uporabo avtomatskih senzorjev. Sedanja struktura tega sistema v EU je nepopolna. EESO se zavzema za uporabo interneta stvari, generativne umetne inteligence, strojnega učenja in pametnih infrastrukturnih omrežij za utrditev družbe, ki pametno ravna z vodo. Priporoča, da države članice okrepijo prizadevanja za vzpostavitev takšnih sistemov in izmenjavo podatkov na ravni povodij. V zvezi z rabo vode je pomembno razviti mehanizem zgodnjega opozarjanja na podlagi pametne tehnologije, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti kibernetski varnosti.

5.8 EU mora v okviru svojega modrega dogovora nujno razviti celovito politiko trajnostnega gospodarjenja z vodnimi viri za industrijo, ki bo temeljila na zmanjševanju porabe vode, njeni ponovni uporabi in recikliranju ter zmanjšanju onesnaževanja vode, hkrati pa se osredotočila na industrijske panoge z intenzivno porabo vode ter na postopno uvedbo in uporabo tehnologij za gospodarno rabo vode. Ob upoštevanju povezave med energijo, vodo in kritičnimi surovinami je treba vodo opredeliti kot temeljni element industrijske strategije EU. Potrebujemo dolgoročno strategijo za reševanje problema pomanjkanja vode in lažji dostop industrijskih panog do nje. Za to je v naslednjih dveh letih potrebna revizija industrijske strategije EU in njenih dokumentov o poti prehoda. Ta sektorski pristop bi moral vključevati značilnosti gospodarne rabe vode in izzive v zvezi z vodo za vsak sektor posebej.

5.9 EESO poziva k posebnim kampanjam in ukrepom, s katerimi bi spodbudili zavedanje o pomenu vode med vsemi prebivalci EU, zlasti mladimi. Razmisliti bi bilo treba o uvedbi oznake o porabi vode, ki bi dopolnjevala obstoječe energijske nalepke EU. Organizirana civilna družba EU ima ključno vlogo pri ozaveščanju različnih kategorij potrošnikov o pomenu gospodarnejše in varčnejše porabe vode ter o kratkoročnih nujnih ukrepih v odziv na krizne razmere, ki jih povzročajo podnebne spremembe. Pomembno je zagotoviti, da lahko prebivalci EU v celoti izvajajo demokratični nadzor na tem področju.

6. **Financiranje modrega dogovora EU**

6.1 EESO poziva k ustanovitvi novega krovnega sklada, imenovanega *sklad za modri prehod*, ki bi bil enotna dostopna točka EU za naložbe, povezane z vodo, in bi zajemal prehod na trajnostno vodno infrastrukturo in gospodarjenje z njo, uvajanje tehnologij za gospodarno rabo vode, delovna mesta ter znanja in spretnosti in zmanjšanje neenakosti pri dostopu do kakovostne in cenovno dostopne vode in sanitarne oskrbe. Sklad bi moral financirati izvajanje modrega dogovora EU,

([9]) Uredba (EU) št. 691/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2011 o evropskih okoljsko-ekonomskih računih (UL L 192, 22.7.2011, str. 1).

delovati bi moral začeti v največ štirih letih po sprejetju tega mnenja in vključevati bi moral pristop na podlagi povodja, pri čemer bi bilo treba uporabiti že obstoječa finančna sredstva, kot so evropski strukturni in investicijski skladi, mehanizem za okrevanje in odpornost, program InvestEU in druga nova dodatna inovativna finančna sredstva ([10]).

6.2 EESO poziva k razvoju trajnostnih finančnih instrumentov, kot so zelene obveznice, socialne obveznice in zelena posojila, ki naj jih spremljajo dosledne opredelitve trajnostnosti v različnih jurisdikcijah in večja standardizacija. Priporoča tudi, da se na ravni EU uredijo in uvedejo modre obveznice za naložbe v vodo. V sklopu naložb v vodo bi bilo treba uporabiti tradicionalna posojila, sezonske kredite, nepovratna sredstva, tvegani kapital, zasebni in javni lastniški kapital, množično financiranje ter pokojninske in investicijske sklade. EESO meni, da je v merila za ocenjevanje naložb, povezanih z vodo, bistveno vključiti okoljske, socialne in upravljavske dejavnike ter odpornost in spodbujati sonaravne naložbe.

6.3 Pogojenost s trajnostno rabo vode bi morala biti merilo pri vseh sredstvih EU, ki se razdelijo državam članicam, vključno s sredstvi SKP. Zaračunavanje vode za namakanje na podlagi površine, ki se namaka, je treba postopno opustiti, poudarek pa bi moral biti na prehodu na namakalne prakse, gospodarne z vodo, in tehnologije, ki potrebujejo manj vode.

6.4 EESO poziva k vzpostavitvi sistema davkov in dodatnih obdavčitev za netrajnostno rabo vode ob hkratnem spodbujanju trajnostne rabe vode. Glede na to, da je voda javna dobrina, EESO predlaga nov mednarodni dogovor o sistemu obdavčitve vode.

6.5 Za naložbe EU v vodo je potreben dolgoročen pristop, da bi povečali odpornost proti vodnemu stresu. EESO predlaga, da se te naložbe v Paktu za stabilnost in rast obravnavajo na poseben način, in priporoča, da se „zlato pravilo“ za naložbe v javno vodno infrastrukturo jasno opredeli. Potreben je skupen pristop držav članic, da se zagotovi zadostna preglednost pri uporabi zlatega pravila, hkrati pa ohranijo makrostabilnost, produktivnost ter socialni in ekološki temelji blaginje sedanjih in prihodnjih generacij.

6.6 Vodo bi bilo treba v programskem obdobju 2028–2034 priznati kot strateško prednostno nalogo. Potrebna je dodatna pravna prožnost, zlasti na področju zakonodaje o javnih naročilih, da bi olajšali naložbe v vodno infrastrukturo v mestih in na podeželju ter prilagodili pravila o državni pomoči večstranski rabi vode.

6.7 EESO meni, da je ključno dajati prednost projektom, ki zmanjšujejo porabo vode in omogočajo ponovno uporabo vode v vseh državah članicah, in jim nameniti finančna sredstva. Odbor poziva, naj se za raziskave in inovacije na področju vodne tehnologije namenijo posebna sredstva in novi viri, da bi se olajšala krepitev zmogljivosti na področju vodne infrastrukture in spoštovalo pravilo namenitve 3 % BDP za naložbe v raziskave.

6.8 Voda ni blago, s katerim bi se lahko trgovalo, zato bi bilo treba zanjo razviti nova prilagojena pravila enotnega trga. Poleg tega bi morali biti cene, stroški in davki pravični, upoštevati bi morali sedanje in prihodnje družbene, podnebne in industrijske izzive, morali bi imeti pregledno strukturo, upoštevati dolgoročno vodno varnost, vključevati načelo „onesnaževalec plača“ ter zagotavljati splošen dostop in cenovno dostopnost za ranljive skupine.

6.9 Odbor poziva, naj ima EU skupen pristop k oblikovanju pravične cene vode, pri čemer je treba upoštevati povezave med različnimi vlogami vode in medsebojno odvisnost različnih deležnikov ter zagotoviti, da bodo stroški (skupaj z davkom) in cena vode popolnoma pregledni za vse deležnike. EESO poziva k metodologiji EU za racionalizacijo in standardizacijo sistemov določanja cen vode ter k možnosti uporabe reguliranih cen v nekaterih natančno opredeljenih primerih.

6.10 Tarifna struktura bi morala biti sestavljena iz vsaj treh blokov: prvi bi moral izhajati iz človekovih pravic ter biti brezplačen in prilagojen glede na količino, ki je potrebna za življenje; drugi bi bil blok porabe, za katerega bi lahko veljala tarifa, ki omogoča povračilo stroškov; tretji bi bil blok večje porabe, za katerega bi morale veljati veliko višje cene, s čimer bi se ustvarilo navzkrižno subvencioniranje na podlagi nepotrebne porabe. Cene vode za gospodarske dejavnosti bi morale temeljiti na tarifi, pri kateri se povrnejo stroški.

6.11 Izjemno pomembno je zagotoviti usklajenost vodne politike EU z drugimi politikami EU, potrebna pa je tudi dosledna regulacija javnega in zasebnega sektorja, da se zagotovi enakopraven dostop do vode za vse, hkrati pa se preprečita liberalizacija trga z vodo in njegova monopolizacija.

([10]) Komisija ocenjuje, da celotni stroški prenove direktive o čiščenju komunalne odpadne vode letno znašajo več kot 3,8 milijarde EUR dodatnih sredstev.

6.12 EESO poziva k jasnemu razlikovanju med kazalniki, ki se uporabljajo pri opredeljevanju in ocenjevanju politik, kazalniki za komuniciranje z deležniki in potrošniki ter kazalniki naložb. Evropska komisija, Evropska investicijska banka in Evropska banka za obnovo in razvoj bi morale uporabljati skupen sklop ključnih kazalnikov uspešnosti in drugih kazalnikov, v poročilo EU o strateškem predvidevanju in v evropski semester pa bi bilo treba nemudoma vključiti dodatno poglavje. EESO meni, da bi bilo treba kazalnike, ki se trenutno uporabljajo, kot je indeks izkoriščanja vode plus, skrbno spremljati, EU pa bi morala določiti konkretne nižje sprejemljive meje na ravni države in povodja.

7. **Modra diplomacija**

7.1 Voda je vir življenja, instrument miru, temelj civilizacije, vir zdravja in del naše dediščine. Je neobhodna za gospodarstvo in hkrati skupno dobro. Zato jo je treba v sklopu našega truda, da poskrbimo za prihodnje generacije, spoštovati in varovati. Voda se zaradi njenega vse večjega pomanjkanja vedno bolj dojema kot strateško varnostno sredstvo. Včasih se uporablja kot orožje, lahko pa je tudi razlog in pogosto tudi povod za civilne in vojaške konflikte. Odločno ukrepanje v okviru modre diplomacije je treba vključiti v zunanjo politiko in zunanje odnose EU, vključno s sosedsko, trgovinsko in razvojno politiko. EESO poziva EU, naj pokaže svojo zavezanost spodbujanju ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z vodo, tako da bo v skladu z rezultati konference ZN o vodi imenovala posebnega odposlanca za vodo.

7.2 EU bi morala okrepiti svoja prizadevanja v zvezi z dinamično in politično modro diplomacijo, delovati v sinergiji z zdravstveno diplomacijo ter ta prizadevanja vključiti v svojo zunanjo politiko in zunanje odnose z vzpostavitvijo globalnih partnerstev za vodo. Podpirati bi morala enostaven in neprekinjen dostop do cenovno dostopne vode, olajšati trajnostno gospodarjenje z vodo in odpadno vodo ter ohranjati in varovati mokrišča in biotsko raznovrstnost kot bistveni del modre diplomacije. EESO glede na svoj celovit pristop poziva, naj načela modrega dogovora postanejo jasen steber zunanje politike EU, ki bo to razsežnost sistematično vključevala v dvostranske in večstranske stike, tudi pri pogajanjih o trgovinskih sporazumih.

7.3 V skladu z napovedmi bi lahko suše do leta 2050 prizadele več kot tri četrtine svetovnega prebivalstva. Združeni narodi v različnih poročilih ocenjujejo, da bo do leta 2050 kombinacija težav in konfliktov, povezanih z vodo in podnebjem, približno milijardo ljudi prisilila v migracije. Zlasti na svetovnem jugu je dostop do vode močno omejen. To bo dodatno spodbudilo razseljevanje in migracije proti severu. EESO zato poziva k odpravljanju temeljnih vzrokov (vključno s pomanjkanjem vode) namesto ukrepanja proti tem beguncem.

7.4 Posodobitev pogodbenega okvira ZN o vprašanjih, povezanih z vodo, spodbujanje in podpiranje sodelovanja na svetovni ravni, priprava na dolgoročne spremembe in izredne razmere ter dostopne in cenovno ugodne voda, sanitarna oskrba in higienske storitve bi bilo treba sistematično vključevati v globalno agendo EU.

V Bruslju, 26. oktobra 2023

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Oliver RÖPKE